

**ԼԻԼԻԹ ԿԱՌԼԵՆԻ
ԵՓՐԵՄՅԱՆ**

**Երաժշտագետ, արվեստագիտության թեկնածու,
Երևանի Կոմիտասի անվ.
կոնսերվատորիայի դոցենտ**
E-mail.mikaelterlemez@gmail.com

«Երաժշտական Հայաստան» ամսագրի Խմբագրական խորհրդի անդամ Կարինե Ազատի Ջաղացպանյանի երաշխավորությամբ և ընդունվել է տպագրության՝ դեկտեմբերի 11-ին ներկայացրել է հեղինակը՝ սեպտեմբերի 10-ին

ՋՈՆ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ. «Հայաստանը դրախտավայր է»

նվիրվում է թավջութակահարի 80-ամյա հոբելյանին

Հայտնի թավջութակահար, նախկինում Երևանի պետական կոնսերվատորիայի պրոֆեսոր, Ա. Սպենդիարյանի անվ. օպերայի և բալետի թատրոնի սիմֆոնիկ նվագախմբի մենակատար Ջոն Գևորգյանը 80 տարեկան է: Արդեն 27 տարի բնակվելով ԱՄՆ-ում, նա յուրաքանչյուր տարի 2-3 ամսով վերադառնում է Հայրենիք՝ հազեցնելու հարազատ երկրի, ջրի, մրգերի, ուտեստների, երևանյան արևի կարոտը, վայելելու հին ընկերների հետ շփվելու քաղցրությունը: Հատուկ «Երաժշտական Հայաստան» ամսագրի համար պատրաստված հարցազրույցում երաժիշտը կիսվում է իր ամենամոլորական հիշողություններով և մտորումներով:

80-ամյա հոբելյանը կամա թե ակամա ստիպում է իմի բերել կատարած աշխատանքը, վերհիշել անցած ուղին, երիտասարդ տարիները...

Հիշում եք 1960-ականների երաժշտական Երևանը:

Փայլուն ժամանակներ էին, իրական Հայկական Վերածննդի շրջան: Մանավանդ արվեստում, ու մանավանդ երաժշտական բնագավառում: Օպերա, Ֆիլհարմոնիա... Ինչ ներկայացումներ, ինչ համերգներ... Բայց ինձ համար միշտ առանձնահատուկ տեղ ուներ կոնսերվատորիան՝ Արվեստի Տաճարը, արվեստի ամենավեհ օջախը: Մտնում էիր. մի դասարանում Տաթևիկ Սազանդարյանն էր պարապում, մյուսում՝ Գոհար Գասպարյանը, երրորդում՝ Պավել Լիսիցյանը, չորրորդում՝ Թամարա Շահնազարյանը, ու դա դեռ միայն վոկալիստների բաժնում... Աննա Ամբակունյանը, Սիլվա Բունիաթյանը, Կետտի Մալխասյանը, Գեորգի Մարաջը, տակավին երիտասարդ Վիլի Մարգարյանը, Ռոզա Թանդիլյանը... Կոնսերվատորիայի ղեկավարն էր Ղազարոս Սարյանը, որը Հայաստանի ամենահեղինակավոր դեմքերից էր, մեր, այսպես ասած, ազգային բրենդը:

...Գիտես, ընկերներիս շատ են կարոտում, մեծ վարպետներ են, սովետահայ կատարողական արվեստի լավագույն ավանդույթները մինչ օրս էլ փոխանցում են երիտասարդներին՝ պահելով այդ բարձր նշանոցը: Որ գալիս են, միշտ հանդիպում ենք. Մեդեա Աբրահամյան,

Ջենֆիրա Բարսեղյան... ցավոք, արդեն չկա Իգոր Յավրյանը, ում հետ, ի դեպ, երկար տարիներ աշխատեցինք «Դաշնամուրային տրիո»-ում:

Հիմա արդեն հազվադեպ են հիշատակվում 60-80-ականների կամերային փոքր կազմերով անսամբլները: Դրանցից էին Տրիոն, կոնսերվատորիայի Կվարտետը, համարյա ոչ մի ձայնագրություն չի պահպանվել:

Ինչպես ստեղծվեց Կվարտետը:

1965-ին չորս տարով մեկնեցի Սիրիա, 1974-1976 թթ. Վիլի Մոկացյանի ու Ռուբեն Ալթունյանի հետ (Ռուբենը՝ 3 տարի) աշխատեցինք Կուբայում: Հայրենիք վերադառնալուց որոշ ժամանակ անց կոնսերվատորիային կից նոր անսամբլ կազմեցինք՝ Կվարտետ. Վիլի Մոկացյան (1-ին ջութակ), Ռուբեն Պողոսյան (2-րդ ջութակ), Ռուբեն Ալթունյան (այլ), Ջոն Գևորգյան (թավջութակ): Որոշ ժամանակ անց, երբ Ալթունյանին փոխարինեց Ջարեհ Սահակյանը, այնպես ստացվեց, որ Մոսկվայում գործող Կոմիտասի անվ. քառյակը մեկնել էր արտասահման հյուրախաղերի, և ԿՄ միութենական պլենումին հայտարարված Առնո Բարաջանյանի 3-րդ Կվարտետի բեմերը վստահվեց մեզ: Լավ աշխատեցինք, Առնոն մեզ հետ հյուրանոցի համարում էր պարապում... Մեծ հաջողություն ունեցանք: Հետագայում Ավետ Գաբրիելյանը, լսելով մեր կատարումը, ոգևորված բացականչեց. «Ребята, вы просто здорово играете!» («Տղերք, ուղղակի փայլում եք կատարում»): Այնտեղ մի հատված կա, որտեղ այտը պիտի հնչի դուդուկի նման, պատկերացրո, Ջարեհն այտով դուդուկի ձայն էր ստանում՝ շատ բնական:

...Ինչպես եղավ, որ որոշեցիք ընդմիշտ տեղափոխվել ԱՄՆ:

1991 թվականին օպերային թատրոնի սիմֆոնիկ նվագախումբը դիրիժոր Յուրի Դավթյանի ղեկավարությամբ մենակատարների հետ (այդ թվում՝ Գեղամ Գրիգորյան, Արաքս Դավթյան, Արաքս Մանսուրյան, Բարսեղ Թումանյան և ուրիշներ) հյուրախաղերով մեկնեց ԱՄՆ: Համերգներ ունեցանք Նյու Յորքի Carnegie Hall-ում, Բոստոնում, եղան փայլուն արձագանքներ, բայց, ճիշտն ասած, երկիրը չհավանեցի: Ավելի ուշ

կնոջս բարեկամների հրավերով, որպես տուրիստ, նորից մեկնեցի Ամերիկա ու էլի համոզվեցի, որ դա իմ երկիրը չէ: Հայաստանից արտասահման տեղափոխվելու ոչ պատճառ ունեի, ոչ էլ ցանկություն: Ֆինանսապես էլ ապահոված էի. կոնսերվատորիայի պրոֆեսորի աշխատավարձս 500 ռուբլի էր, որպես Օպերայի սիմֆոնիկ նվագախմբի կոնցերտմայստեր 300 ռուբլի էի ստանում, տրիոյում էլ՝ մի 175, կնոջս աշխատավարձն էլ գումարած՝ ոչ մի ֆինանսական խնդիր չունեինք: Բայց երբ սկսվեց Արցախյան պատերազմը, դադարեց կանոնավոր աշխատանքի միջոցով, հետո էլ քենուս ու կնոջս տեղափոխվելու պահանջն էլ ավելի սաստկացավ: Ու ես 50-51 տարեկանում ճարահատյալ փակեցի կյանքիս նախորդ էջը և, դիմելով աներևակայելի միակի, այդ տարիքում գրոյից սկսեցի կառուցել կարիերաս Ամերիկայում: Իսկ տրիոն իմ ու Արիկի մեկնելուց հետո շարունակեց աշխատել նոր կազմով. Լևոն Մամիկոնյան, Իգոր Յավրյան, Վահե Բագրատունի:

Ինչպե՞ս դասավորվեց Ձեր կարիերան արտասահմանում:

Ամերիկայում եթե աշխատասեր չլինես, երբեք ոչինչի չես հասնի: Դե ես ամբողջ կյանքս «էջի պես» աշխատել եմ: Երբ 16 տարեկան էի, դեռ դպրոցում թավջութակ էի սովորում, քեռիս՝ Թաթուլ Ալթունյանը, ինձ վերցրեց Երզնի-Պարի նվագախումբ. դոմրա էի նվագում՝ մեծ գործիք էր, մասնագետ չկար: Մերանգույլանի ժողգործիքների համույթում բամբիռն էր ձեռքիս: Ավելի ուշ՝ Պարոնյանի թատրոնի նվագախմբի թավջութակահարն էի: Մանգասարյանի ղեկավարությամբ Հեռուստառադիոյի սիմֆոնիկ նվագախմբում, որ հիմնականում հայ կոմպոզիտորների գործերն էր հնչեցնում, նույնպես նվագել եմ: Ֆիլհարմոնիկում աշխատեցի Գերգիևի հետ որպես հրավիրյալ երաժիշտ, նաև Մոսկվա հյուրախաղերի գնացի Ֆիլհարմոնիկի հետ: Դե էլ չասած կոնսերվատորիայի, օպերայի նվագախմբի, կամերային անսամբլներում գործունեության մասին... Ի դեպ, Գերգիևի հետ մենք հենց այդ տարիներին ընկերացանք, հիմա որ ԱՄՆ է գալիս, միշտ լինում է իմ տանը:

Ափսո՛ս, Գերգիևին չկարողացանք Հայաստանում երկար վայելել: Վերջին անգամ այստեղ Նարեկ Հախնազարյանի հետ հանդես եկա՞վ:

Ի դեպ, ես եմ Գերգիևին ծանոթացրել Նարեկ Հախնազարյանի հետ, ով, իմ համոզմամբ, բացառիկ երևույթ է՝ աշխարհի թիվ մեկ թավջութակահարն է այսօր: Երբ իմացա, որ վաղը Գերգիևը ինձ հյուր է գալու, զանգահարեցի Նարեկին, ով այդ ժամանակ Տեխասում էր, ու կարգադրեցի, որ վաղը անպայման լինի ինձ մոտ Վաշինգտոնում: Վալերիկին ասացի. «Քեզանից կյանքումս ոչինչ ինձ համար չեմ խնդրել, չէ՞, ու էլի ինձ համար ոչինչ չեմ խնդրելու, միայն մի բան. էս տղային լսի՛, շա՛տ տաղանդավոր է»: Եվ մյուս օրը գիշերվա ժամը 3-ին իմ տանը Նարեկն իր կախարդական հնչյուններով զերեց Գերգիևին, ով մեծ, եզակի երաժիշտներից է ժամանակակից աշխարհում և չէր կարող չնկատել Նարեկի ահռելի պոստենցիայը: Իսկ ես դա տեսա դեռևս «Նոր անուններ» ծրագրի մասնակից-

ների առաջին համերգին Carnegie Hall-ում, կողքիս նստած Հայաստանի դեսպան Արման Կիրակոսյանին (ի դեպ, նա մեր լավագույն դեսպանն էր ԱՄՆ-ում, Մեծ հայ՝ Ջոն Կիրակոսյանի զավակն է) ասացի. «*Էս բոլոր տաղանդավոր երեխեքը մի կողմ, Նարեկը՝ մյուս*»: Ու չսխալվեցի: Չսխալվեցի, երբ համարեցի, որ Ա. Խաչատրյանի անվ. մրցույթում նա առաջինն է, որ անկարելի է կիսել այդ մրցանակը: Մեղեա Աբրահամյանի հետ ժյուրիի կազմում լավ կռիվ տվինք Նարեկի համար: Որովհետև ես իրական տաղանդի հանդեպ անտարբեր չեմ կարող լինել, ամեն ինչ կտամ՝ սիրտս էլ կտամ: Նարեկի հայրն՝ իմ լավ ընկեր ջութակահար Սուրեն Հախնազարյանը, ինձ անվանում է «*Նարեկի ամերիկյան հայրիկ*», ու ես հպարտ եմ դրանով:

Հոյակապ պատմություն... Բայց վերադառնանք Ձեր ամերիկյան գործունեությանը:

Մի շարք համերգներ ունեցա որպես մենակատար. ԱՄՆ սիմֆոնիկ նվագախմբերի նվագակցությամբ հնչեցրեցի Բոկլերինիի, Հայդնի, Մեն-Սանսի, Արամ Խաչատրյանի ստեղծագործությունները: Դասավանդում էի Վաշինգտոնի միակ երաժշտական ուսումնական հաստատությունում՝ Levine Music School-ում 15 տարի, հետո մոտ 10 տարի Մելիլենդում՝ Columbia Union College-ում, նաև մասնավոր դասեր էի տալիս:

Հիմա իմ սեփական ստուդիան ունեմ՝ երկու դաշնամուրով: Մեծ նվիրումով աշխատում եմ աշակերտների հետ, որոնք ամեն տարի հանդես են գալիս հաշվետու համերգով: Մարդիկ լսում են, համոզվում, որ իմ բոլոր ուսանողները նվագող են՝ գրագետ, պրոֆեսիոնալ և դիմողները տարեց տարի ավելանում են: Անկեղծ ասած, ինչ Հայաստանում եմ (երեք ամիս է արդեն), մի ծանոթ երաժշտից գործիք եմ խնդրել, ու ամեն օր պարապում եմ, որովհետև մեծ պատասխանատվությամբ եմ վերաբերվում իմ գործին: Երբեք չեմ հասկացել էն սառը, անհաղորդ, անհավես դասախոսներին, ովքեր դասի ժամանակ թերթ են կարդում, ասելով «*Նորից նվագիր*», ու պարզ չի, աշակերտին ընդհանրապես լսում են, թե ոչ, «*դե վատ ա, հավաքվի գնա՛, տանը կպարապես՝ կգաս*»: Այդպես չեն աշխատի, դա ինձ համար անընդունելի է, իսկ նման դեպքերը, հավատացնում եմ քեզ, քիչ չեն:

Ես ոչ միայն աշխատում եմ կատարողին հարիր մարզված վիճակում լինել, որ կարողանամ ցույց տալ գործիքի վրա, թե ինչ եմ պահանջում: Ես նաև դաշնամուրով նվագակցում եմ աշակերտներին, դա բոլորովին ուրիշ մակարդակ է հաղորդում դասին: Օլգա Բաբասյանի մոտ մասնագիտական դաշնամուր եմ անցել և ընդհանրապես շատ եմ կարևորում դաշնամուրին տիրապետելու անհրաժեշտությունը բոլոր կատարողների համար: Մանկավարժ-Ռոստրոպովիչի փայլուն օրինակն ունենք, ով և՛ թավջութակով, և՛ դաշնամուրով, և՛ խոսքով հավասարապես կարողանում էր բացատրել իր ասելիքը:

Ի՞նչ կասեք ԱՄՆ-ում երաժշտական կրթական համակարգի մասին:

Եթե կուզեք իմանալ, Ամերիկան մի գլոբալ խնդիր ունի երաժշտական բնագավառում. պրոֆեսիոնալիզմի

տոտալ բացակայության խնդիրը: Այդքան փողերի, հնարավորությունների մեջ չի կարևորվում երեխայի երաժշտական դաստիարակությունը, ավելի լավ է երկու տանկ ավել առնեն, քան մի տարի նույն գումարով մասնագիտական երաժշտական դպրոց պահեն՝ չեն անելու: Ինչո՞ւ համար տասնամյակներով մասնագետ դաստիարակեն, եթե կարելի է միանգամից պատրաստի կադրեր գնել: Իրենց դեմոկրատիան էլ ոչ այլ ինչ է, քան ընդամենը ժողովրդավարության իմիտացիա: Մի ասացվածք կա ռուսերենով. «Демократия – это когда тебя посылают на три буквы, а ты идешь, куда хочешь...»: Երկիրը մեծահարուստների ձեռքերում է, այնտեղ մշակույթը ոչ մեկին պետք չէ:

Հեռվից ինչպիսի՞նն է Հայրենիքը:

...Ես եկել եմ մի եզրակացության. աշխարհի ամենալավ երկիրը Հայաստանն է: Եթե փող ունես: Եթե փող չունես, էլի աշխարհի ամենալավ երկիրը Հայաստանն է: Հոյակապ երկիր է՝ դրախտավայր: Հայի երկիր է՝ մոնոթեոսոփիա: Փողոցում անցնելիս մեկը մյուսին ժպտում է, օգնության գալիս: Հայաստանը հիմա կանաչ է՝ ուզում է ծաղկել, և եթե էդ մոլախտը՝ կոռուպցիան, քոքահան արվի, այդպես էլ կլինի: Թե չէ մարդիկ պաշտոնապես գողությունը մասնագիտություն են հռչակել: Ինչ աստիճանի հիմար, անտաղանդ, մեկը մյուսից դատարկ գլուխներով դեկավարներ ունեցանք՝ իրենց կուսակցական խմբերով, ու դեռ կարողացանք ապրել ու արարել:

Երբ այստեղ եմ վերադառնում, տան պատերս եմ համբուրում: Միայն այստեղ է մարդն իրեն ապահով զգում, այստեղ է մատուցվում ամենահամեղ ուտելիքը, ի դեպ, մեր սննդահամակարգը՝ թեթև ամառային սրճարաններով, ընտիր ռեստորաններով, դարձել է երկրի դեմքը, մի փոքր էլ աշխատենք՝ կարող ենք Հայաստանը Շվեյցարիայի մակարդակի հասցնել: Հեշտ է ասելը՝ Երևանը 2800 տարեկան է, Հռոմից էլ մեծ է, պատկերացնելն անգամ դժվար է, թե ինչպիսի՞ պատմական շերտեր է կրում իր մեջ իմ քաղաքը:

Արդեն 26 տարի է, ինչ ամեն ամառ գալիս եմ Հայաստան: Իմ ծննդյան օրը՝ դեկտեմբերի 27-ին, ընտա-

նիքս ինձ բիզնես-կլասի մեկ տոմս է նվիրում Նյու-Յորք -Մոսկվա-Երևան, և հետագարձ ուղիով: Ու ես իմ ստուդիայում 9 ամիս քրտնաջան աշխատում եմ՝ երազելով այն պահը, երբ կհայտնվեմ այստեղ ու մարտկոցներս բերնեբերան կլիցքավորեմ Հայաստանի էներգիայով, որ նորից 9 ամիս կարողանամ դիմանալ օտարության մեջ:

Իսկ Ձեր երեխաները, թոռները նմյնպես այդպիսի կարոտախտով են տառապում:

Ո՛չ, իհարկե:

Ինչո՞ւ:

Որովհետև հայրենասիրությունը նույնպես տաղանդ է, դա զգալն ու հասկանալը ամեն մեկին չի տրված:

Ինչ էք կարծում, կհաջողի՞ մեր Սիրո ու համերաշխության թավշյա հեղափոխությունը:

Ես հույսս դրել եմ Նիկոլի վրա: Իսկական դյուցազնական հերոս է՝ ժողովրդի ծոցից ելած: Իրեն օգնել, սատարել է պետք:

Ինչպե՞ս էք զնահատում երաժշտական կրթության մակարդակը Հայաստանում:

Մեր կրթական մակարդակը պետք է վերադարձնել Խորհրդային Հայաստանի լավագույն տարիների նշանոթին: Բոլոնյան համակարգը երաժշտության բնագավառում կիրառելն, իմ կարծիքով, բավական խնդրահարույց է, նույնիսկ հետադիմական: Հետաքրքիր է, այսօր Հայաստանում մեծ համբավ վայելող մասնագետները՝ իրավաբանները, տնտեսագետները, բժիշկները, կարող են արդյոք արտասահմանում միանգամից լավագույնների շարքերն անցնել, մեծ պահանջարկ ունենալ: Կարծում եմ՝ ոչ: Իսկ մեր երաժիշտների պրոֆեսիոնալ մակարդակն այնպիսինն է, որ բոլորն աշխատանք ունեն: Եթե Երևանի կոնսերվատորիան ես ավարտել ու իսկապես սովորել ես՝ գլուխ չես պահել, ոչ ոք դրսում առանց գործ չի մնա: Ամեն գնով պետք է պահել մեր երաժշտական ոլորտի կրթական համակարգը, դա եզակի ազգային հարստություն է, կորցնել այսքան տարիների լավագույն ավանդույթները հանցագործություն է, ամեն երկիր չէ, որ դա ունի: Եվ ես այդ առումով ևս անչափ հպարտ եմ իմ Հայրենիքով:

Բանալի-բաներ. Հայաստան, հայ կատարողական արվեստ, Երևանի կոնսերվատորիա, խորհրդային և ամերիկյան երաժշտական մանկավարժության համեմատական վերլուծություն, Ջոն Գեօրգյան, Նարեկ Հախնազարյան:

Ключевые слова: Армения, армянское исполнительское искусство, Ереванская консерватория, сравнительный анализ советской и американской музыкальной педагогики, Джон Геворкян, Нарек Ахназарян.

Keywords: Armenia, the Armenian performing art, the Yerevan Conservatory, the comparative analysis of the Soviet and American musical pedagogics, John Gevorgian, Narek Hakhnazaryan.

Տեղեկություններ հեղինակի մասին. տե՛ս էջ 60: Сведения об авторе: см на С. 60. Information about the author: Go to P. 60.

Резюме

Музыковед, доцент ЕГК Лилит Карленовна Епремян. – Джон Геворкян: “Армения - это Рай” (к 80-летию виолончелиста)”.
В эксклюзивном интервью журналу “Музыкальная Армения” одного из ведущих профессоров ЕГК, виолончелиста Джона Геворкяна, который ныне живет и работает в США, дается высокая оценка советской исполнительской школы. Сравнивая систему музыкального образования в Армении и в США, 80-летний музыкант, опираясь на опыт всей своей жизни, предлагает отказаться от радикального реформирования музыкального образования в РА, объявив эту область сферой стратегических интересов РА, которая унаследовала самую продуктивную систему начального музыкального образования в мире. Он положительно отзывается о политических изменениях на родине, о самой фигуре лидера Бархатной революции 2018 г. Николе Пашиняне. Армения станет настоящим раем на Земле, считает музыкант, в котором духовные приоритеты выведут его родину на принципиально новый уровень развития.

Musicologist, PhD candidate of Art, Docent of YSC Lilit K. Yepremyan. - “John Gevorgian: “Armenia is an Eden” (devoted to the 80th anniversary of the violoncellist)”.
One of the leading professors of YSC, the violoncellist John Gevorgian, who nowadays lives and works in the USA in an exclusive interview to the journal “Musical Armenian” gave the high mark to the Soviet performing school. Comparing the system of musical education in Armenia and in the USA, the 80-year-old musician, based on his life experience suggests to refuse radical reforming of music education in RA, announcing this area as a sphere of strategic interests of RA which inherited the most productive system of primary music education in the world. He positively speaks about political changes on the homeland, about the Velvet Revolution’s (2018) leader figure Nikola Pashinyan. Musician thinks that defeating it Armenia will become the real paradise on Earth, where spiritual priorities will bring his homeland to essentially new level of development.

Summary

Musicologist, PhD candidate of Art, Docent of YSC Lilit K. Yepremyan. - “John Gevorgian: “Armenia is an Eden” (devoted to the 80th anniversary of the violoncellist)”.
One of the leading professors of YSC, the violoncellist John Gevorgian, who nowadays lives and works in the USA in an exclusive interview to the journal “Musical Armenian” gave the high mark to the Soviet performing school. Comparing the system of musical education in Armenia and in the USA, the 80-year-old musician, based on his life experience suggests to refuse radical reforming of music education in RA, announcing this area as a sphere of strategic interests of RA which inherited the most productive system of primary music education in the world. He positively speaks about political changes on the homeland, about the Velvet Revolution’s (2018) leader figure Nikola Pashinyan. Musician thinks that defeating it Armenia will become the real paradise on Earth, where spiritual priorities will bring his homeland to essentially new level of development.

Musicologist, PhD candidate of Art, Docent of YSC Lilit K. Yepremyan. - “John Gevorgian: “Armenia is an Eden” (devoted to the 80th anniversary of the violoncellist)”.
One of the leading professors of YSC, the violoncellist John Gevorgian, who nowadays lives and works in the USA in an exclusive interview to the journal “Musical Armenian” gave the high mark to the Soviet performing school. Comparing the system of musical education in Armenia and in the USA, the 80-year-old musician, based on his life experience suggests to refuse radical reforming of music education in RA, announcing this area as a sphere of strategic interests of RA which inherited the most productive system of primary music education in the world. He positively speaks about political changes on the homeland, about the Velvet Revolution’s (2018) leader figure Nikola Pashinyan. Musician thinks that defeating it Armenia will become the real paradise on Earth, where spiritual priorities will bring his homeland to essentially new level of development.